

Reglur
um ráðgjöf og sáttameðferð samkvæmt 33. og 33. gr. a barnalaga nr. 76/2003, með síðari breytingum skv. lögum nr. 61/2012 og 144/2012.

I. kafli. Almennt um sérfræðiráðgjöf og sáttameðferð

1. gr. Sérfræðiráðgjöf

Sýslumaður getur boðið foreldrum sem deila um forsjá, lögheimili, umgengni eða umgengnistálmanir upp á ráðgjöf skv. 33. gr. barnalaga. Orðið foreldrar verður í reglum þessum einnig notað um aðra þá sem geta krafist úrskurðar eða höfðað mál um ofangreind ágreiningsefni skv. ákvæðum barnalaganna.

2. gr. Sáttameðferð

Sýslumaður skal bjóða foreldrum sem deila um forsjá, lögheimili, umgengni eða umgengnistálmanir sáttameðferð skv. 33. gr. a gr. barnalaga.

Foreldrum skylt að leita sátta áður en unnt er að krefjast úrskurðar eða höfða mál um forsjá, lögheimili, umgengni, dagsektir eða aðför samkvæmt ákvæðum barnalaga. Foreldrar geta ekki samið um að sleppa því að undirgangast sáttameðferð áður en krafist er úrskurðar eða mál er höfðað.

3. gr. Heimild til að vísa máli til sáttameðferðar

Samkvæmt 2. mgr. 40. gr. getur dómari í máli skv. 34. gr. barnalaganna ákveðið að sátta verði leitað milli aðila eftir ákvæði 33. gr. a. Dómari bókar þá að máli verði vísað til sýslumanns til sáttameðferðar eða bókar að aðilar séu sammála um að óska eftir sáttameðferð hjá tilteknum aðila sem hefur heimild til þess skv. 11. gr. og V. kafla í reglum þessum.

4. gr. Umdæmi

Ráðuneytinu er heimilt að fela einum sýslumanni eða sýslumönnum á tilteknum embættum að skipuleggja sérfræðiráðgjöf, sáttameðferð og aðstoð sérfræðings í málefnum barna, skv. 74. gr. bl., á landinu öllu eða á tilteknum landssvæðum. Kallast slík landssvæði *sáttaumdæmi*. Sýslumaður sem skipuleggur ofantalin verkefni í tilteknu sáttaumdæmi ræður að jafnaði þá starfsmenn sem nauðsynlegir þykja til að sinna verkefnunum og ákveður í samráði við aðra sýslumenn í sáttaumdæminu hvernig þjónusta þessara starfsmanna verður best nýtt.

Foreldrar skulu að jafnaði snúa sér til sýslumanns í því umdæmi þar sem barnið er búsett. Foreldrar geta einnig komið sér saman um að sáttameðferð fari fram í öðru umdæmi. Sýslumaður sem leysir úr máli sér um að foreldrar fái þjónustu skv. lögnum í samræmi við það sem ákveðið hefur verið í viðkomandi sáttaumdæmi.

5. gr. Undirbúningur sérfræðiráðgjafar og sáttameðferðar

Sérfræðiráðgjöf og/eða sáttameðferð má bjóða í máli sem þegar er til meðferðar hjá sýslumanni, svo sem vegna skilnaðar, sambúðarslita, deilu um umgengni eða dagsektir. Foreldrar sem deila um forsjá, lögheimili, eða aðför geta einnig leitað sérstaklega til sýslumanns og óskað eftir sáttameðferð.

Áður en sýslumaður býður foreldrum sérfræðiráðgjöf eða sáttameðferð skal hann að jafnaði boða foreldra til upplýsingafundar eða ræða við þá. Markmiðið er að afla upplýsinga til að staðfesta ágreining foreldra og leiðbeina þeim um mögulegt framhald málsins með tilliti til þess sem er barni fyrir bestu. Að loknum upplýsingafundi metur sýslumaður hvert skuli vera framhald málsins, m.a. hvort skilyrði séu til þess að bjóða þeim sérfræðiráðgjöf eða sáttameðferð að teknu tilliti til aðstæðna og stöðu máls hverju sinni.

6. gr. Þagnar- og tilkynningarskylda

Þeim sem veitir sérfræðiráðgjöf eða sáttameðferð er skylt að gæta þagmælsku um atriði er hann fær vitneskju um í starfi sínu eða vegna starfs sín og leynt skulu fara skv. 18. gr. laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins. Brot á þagnarskyldu varðar refsingu skv. XIV. kafla almennra hegningarlaga.

Þagnarskylda nær ekki til atvika sem ber að tilkynna um lögum samkvæmt, t.d. skv. ákvæðum barnaverndarlaga nr. 80/2002, með síðari breytingum. Í þeim tilvikum ber viðkomandi skylda til að koma upplýsingum á framfæri við þar til bær yfirvöld.

II. kafli. Sérfræðiráðgjöf á vegum sýslumanns.

7. gr. Markmið sérfræðiráðgjafar

Markmið með sérfræðiráðgjöf er að leiðbeina aðilum með tilliti til þess sem barni er fyrir bestu.

8. gr. Hver veitir sérfræðiráðgjöf

Sérfræðiráðgjöf er veitt af hálfu starfsmanns sýslumanns sem er sérfræðingur í málefnum barna, það er þess sem hefur nauðsynlega menntun og þekkingu á þörfum barna og stöðu foreldra. Sýslumaður getur einnig gert sérstaka samninga við aðra sérfræðinga í málefnum barna um að sinna sérfræðiráðgjöf ef þörf krefur. Í þeim tilvikum skal gera sérstakan samning þar sem afmörkuð er sú þjónusta sem sérfræðingi ber að veita.

Sýslumaður getur ákveðið að sérfræðiráðgjöf verði veitt í þverfaglegri samvinnu sérfræðings í málefnum barna og þess löglærða starfsmanns sem fer með málið.

Um hæfi sérfræðings í einstöku máli gilda ákvæði stjórnsýslulaga. Þeir sem koma að sérfræðiráðgjöf á vegum sýslumanns samkvæmt 1. mgr. verða ekki sjálfkrafa vanhæfir til að sinna öðrum verkefnum samkvæmt ákvæðum barnalaga í sama máli, svo sem að veita sáttameðferð skv. 33. gr. a, hafa eftirlit með umgengni skv. 47. gr., vinna í máli skv. 74. gr. Sýslumaður sem fer með mál getur ákveðið að tiltekinn

starfsmaður sem komið hefur að máli víki sæti við áframhaldandi meðferð þess, komi fram sérstök krafa um slíkt.

9. gr. Framkvæmd sérfræðiráðgjafar

Sérfræðiráðgjöf má veita foreldrum saman eða hvoru um sig. Sá sem veitir ráðgjöf getur rætt við barn sem mál varðar telji hann það þjóna hagsmunum barnsins.

Sérfræðiráðgjöf skal að jafnaði veita í einu eða tveimur viðtölum.

III. kafli. Almenn um sáttameðferð skv. 33. gr. a

10. gr. Markmið með sáttameðferð

Markmið með sáttameðferð er að hjálpa foreldrum að gera samning um þá lausn ágreinings sem er barni fyrir bestu.

Sáttamaður skal gæta þess að vera hlutlaus og óhlutdrægur í máli. Sáttamaður tekur þannig ekki afstöðu til efnis ágreinings eða til deiluaðila heldur leitast við að skapa jafnræði milli þeirra í sattaferlinu.

Að jafnaði gerir sáttamaður ekki tillögur til lausnar ágreinings. Sáttamaður skal fyrst og fremst leiða og stýra sáttafundum með þeim hætti sem er líklegastur til að gera foreldrum kleift að greina þarfir barns og að ná sátt sín á milli með hagsmuni barns í forgrunni.

11. gr. Hver veitir sáttameðferð

Sáttamaður skal hafa lokið háskólaprófi til starfsréttinda í lögfræði, sálfræði, félagsráðgjöf eða sambærilegum greinum og hafa unnið að lágmarki í tvö ár við meðferð mála þar sem reynir beint á hagsmuni barna og/eða foreldra. Sáttamaður skal að auki hafa menntað sig sérstaklega á sviði sáttameðferðar eða sáttamiðlunar eða hafa umtalsverða starfsreynslu á sviði sáttameðferðar, sáttamiðlunar eða fjölskyldumeðferðar. Þá skal sáttamaður hafa haldgóða þekkingu á ákvæðum barnalaga og þeim helstu álitaefnum sem reynir á við túlkun þeirra.

12. gr. Almenn um framkvæmd sáttameðferðar

Sáttamaður ákveður hvar einstaka sáttafundur fara fram og boðar foreldra til funda með hæfilegum fyrirvara. Sáttamaður ákveður að höfðu samráði við foreldra hversu lengi hver sáttafundur varir.

Foreldrum er skylt að mæta sjálfir á þá sáttafundi sem sáttamaður boðar til. Ef sérstaklega stendur á að mati sáttamanns getur hann ákveðið að sáttafundur verði haldinn í gegnum síma, fjarfundabúnað eða annað fjarskiptatæki enda verði sáttafundi hagað þannig að allir heyri öll þau orðaskipti sem fram fara. Foreldrar skulu að jafnaði mæta saman á sáttafund en sáttamaður getur ákveðið þegar sérstaklega stendur á að foreldrar megi mæta hvort í sínu lagi á sáttafund.

Á fyrsta sáttafundi skal sáttamaður að jafnaði gera foreldrum grein fyrir markmiðum sáttameðferðar, umfangi hennar og framkvæmd og afleiðingum þess ef ekki næst sátt um ágreiningsefni. Þá skal sáttamaður aðstoða foreldra við að afmarka

í hverju ágreiningur liggur í því skyni að sáttafundir nýtist sem best og útskýra fyrir foreldrum í meginatriðum þær reglur sem gilda um þau efnisatriði sem foreldrar deila um.

Sáttamaður ákveður að höfðu samráði við foreldra hversu langt skuli líða á milli funda. Sáttameðferð skal að jafnaði ekki taka lengri tíma en sex mánuði og aldrei standa lengur en í 12 mánuði frá því að tekin er ákvörðun um að hefja hana.

13. gr. Staða barns við sáttameðferð

Sáttamaður aðstoðar foreldra við að hafa hagsmuni og þarfir barna sinna að leiðarljósi þegar þau afmarka ágreiningsefnin og leita heppilegra lausna. Sáttamaður leiðbeinir foreldrum um rétt barns til að alast upp við þroskavænleg skilyrði, um mikilvægi þess að hagsmunir barnsins gangi ætíð framur óskum foreldranna og um mikilvægi þess að ágreiningur þeirra komi ekki í veg fyrir að barn fái að þroskast við jákvæð og uppbyggileg skilyrði.

Veita skal barni, sem náð hefur nægilegum þroska, kost á að tjá sig við sáttameðferð nema telja meggi að slíkt geti haft skaðleg áhrif á barnið eða sé þýðingarlaust fyrir úrslit málsins. Sáttamaður tekur ákvörðun, að höfðu samráði við foreldra, um hvort og hvenær gefa skuli barni kost á að tjá sig við sáttameðferð. Sáttamaður getur ákveðið að ræða við barn í einrúmi eða að foreldrum eða öðrum viðstöddum. Á fundi með barni skal sáttamaður leitast við að gera barninu grein fyrir rétti sínum og þeim ágreiningi sem er uppi, svo og að svara þeim spurningum sem barnið kann að hafa. Þá hagar sáttamaður viðtalinu þannig að barn eigi sem auðveldast með að tjá sjónarmið sín. Virða ber rétt barns sem velur að tjá sig ekki um málið. Sáttamaður metur, að höfðu samráði við barnið, með hvaða hætti sjónarmið barnsins eða þær upplýsingar sem barnið gefur er kynnt foreldrum.

14. gr. Lok sáttameðferðar

Ef foreldrar ná sáttum eftir sáttameðferð skal sáttamaður gera þeim grein fyrir nauðsynlegum ráðstöfunum sem grípa þarf til, eftir því sem við á, svo sem um staðfestingu sammings, og réttaráhrif þessa.

Ef foreldrar ná ekki sáttum á þeim sáttafundum sem standa þeim til boða skal sáttamaður gera þeim grein fyrir því hvaða möguleika þau hafi í framhaldinu.

15. gr. Sáttavottorð

Ef foreldrum tekst ekki að gera samning gefur sáttamaður út vottorð um sáttameðferð. Heimilt er að gefa út sáttavottorð ef foreldrar mæta ekki á sáttafund eftir að hafa fengið kvaðningu tvívegis.

Sáttavottorð skal ritað á eyðublað sem sýslumaður lætur í té. Í sáttavottorði skal gera grein fyrir því hvernig sáttameðferð fór fram, helstu ágreiningsatriðum, afstöðu aðila og sjónarmiðum barns nema það sé talið ganga gegn hagsmunum barnsins.

Sáttavottorð er gilt í sex mánuði eftir útgáfu.

IV. kafli Sérreglur um sáttameðferð á vegum sýslumanns

16. gr. Hæfi sáttamanns á vegum sýslumanns

Sáttameðferð á vegum sýslumanns er að jafnaði veitt af hálfu starfsmanns sýslumannsembættis sem uppfyllir skilyrði 11. gr. reglna þessara.

Sýslumaður getur gert samninga við aðra sáttamenn í einstökum málum ef þörf krefur enda uppfylli þeir skilyrði 11. gr. reglnanna. Gera skal sérstakan samning þar sem afmörkuð er sú þjónusta sem sáttamanni ber að veita.

Um hæfi sáttamanns í einstöku máli gilda ákvæði stjórnarsýslulaga. Sáttamaður á vegum sýslumanns verður ekki sjálfkrafa vanhæfur til að sinna öðrum verkefnum samkvæmt ákvæðum barnalaga í sama máli, svo sem að veita sérfræðiráðgjöf skv. 33. gr., hafa eftirlit með umgengni skv. 47. gr., vinna í máli skv. 74. gr. eða kveða upp úrskurð um tiltekið álitaefni. Sýslumaður sem leysir úr máli getur ákveðið að tiltekinn starfsmaður sem komið hefur að máli viki sæti við áframhaldandi meðferð þess, komi fram sérstök krafa um slíkt.

17. gr. Umfang sáttameðferðar á vegum sýslumanns

Að lágmarki skal bjóða foreldrum einn sáttafund. Ef foreldrar eru ekki sammála eftir þann fund getur sáttamaður boðið allt að þrjá sáttafundi til viðbótar.

Ef foreldrar eru sammála að loknum fjórum sáttafundum um að óska frekari sáttameðferðar og sáttamaður telur líklegt að foreldrar muni geta náð sáttum, getur sýslumaður, sá sem sáttameðferðin heyrir undir, heimilað að bjóða megi foreldrum frekari sáttafundi, þó ekki fleiri en þrjá til viðbótar.

18. gr. Nánar um framkvæmd sáttameðferðar á vegum sýslumanns

Sáttafundir fara fram á íslensku. Sýslumaður kveður til táknaástúlk ef þörf krefur.

Sáttafundir geta einnig farið fram á ensku eða öðru tungumáli sem sáttamaður og báðir foreldrar hafa vald á. Foreldrum er að öðru leyti heimilt að hafa með sér túlk á sáttafund. Sýslumaður kveður til hæfan túlk ef skylda til þess leiðir af samningi við erlent ríki.

Óheimilt er að taka myndir eða hljóðrita sáttafundi á vegum sýslumanns.

19. gr. Nánar um lok sáttameðferðar á vegum sýslumanns

Ef foreldrar ná sáttum eftir sáttameðferð á vegum sýslumanns skal sáttamaður tilkynna sýslumanni um málalok. Tilkynning skal rituð á eyðublað sem sýslumaður lætur í té. Í tilkynningu skal gera grein fyrir því hvernig sáttameðferð fór fram og hver var niðurstaðan.

Ef foreldrar ná ekki sáttum eftir sáttameðferð á vegum sýslumanns skal sáttamaður senda sýslumanni afrit af sáttavottorði.

V. kafli Sérreglur um sáttameðferð á vegum annarra en sýslumanns

20. gr. Hæfi annarra sáttamanna

Allir þeir sem bjóða foreldrum sáttameðferð samkvæmt þessum kafla skulu uppfylla skilyrði 11. gr. reglna þessara.

Sá sem veitt hefur öðru foreldri, báðum foreldrum, barni þeirra eða nánum fjölskyldumeðlimum ráðgjöf, greiningu eða meðferð getur einungis sinnt sáttameðferð skv. ákvæðum barnalaga ef báðir foreldrar samþykkja.

21. gr. Umfang og framkvæmd sáttameðferðar á vegum annarra en sýslumanns

Sáttamaður sem starfar skv. ákvæðum V. kafla skal ekki veita sáttameðferð ef þegar er verið að veita hana á vegum sýslumanns. Þá skal sáttamaður skv. ákvæðum V. kafla hætta sáttameðferð ef annað eða báðir foreldrar leita til sýslumanns með beiðni um sáttameðferð.

Sáttamanni ber að afmarka í samráði við foreldra hvenær sáttameðferð hefst og halda henni aðgreindri frá annarri aðstoð eða meðferð, ef það á við. Sáttamaður getur, með samþykki beggja foreldra, boðið frekari sáttameðferð en gert er ráð fyrir í 17. gr.

Foreldrum er skylt að mæta sjálfir á þá sáttafundi sem sáttamaður boðar til. Að öðru leyti getur sáttamaður, með samþykki beggja foreldra, vikið frá ákvæði 12. gr. um framkvæmd sáttameðferðar ef sérstök ástæða þykir til.

Ákvæði til bráðabirgða

Um meðferð og úrlausn mála sem ólokið var hjá sýslumönnum 1. janúar 2013 fer samkvæmt ákvæðum eldri laga.

Ef sérfræðingur staðfestir með fullnægjandi vottorði að sátt hafi ekki náðst í ágreiningsmáli vegna forsjár, þar sem sáttaumleitan hófst skv. 33. gr. eldri laga en lýkur eftir 1. janúar 2013, má sýslumaður gefa út sáttavottorð skv. reglum þessum ef báðir foreldrar samþykkja það.

Reglur þessar eru settar til bráðabirgða og gilda þar til sett hefur verið reglugerð um ráðgjöf og sáttameðferð eða málsmeðferð og starfshætti sýslumanns.

Innanríkisráðuneytinu 14. febrúar 2013

